

**TÜRK EDEBİYATI TARİHİ YAZIMININ BAŞLICA SORUNLARI
ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ****A FEW WORDS ON THE PRINCIPAL PROBLEMS OF WRITING A
HISTORY OF TURKISH LITERATURE**

Gökçe Yükselen ABDURRAZAK PELER*

Özet:

Bir Türk edebiyatı tarihi yazmak, Türk edebiyatı ile meşgul olanların gündemine girdiği gündün itibaren, eksiksiz bir Türk edebiyatı tarihi yazmanın mümkün olup olmadığı meselesi tartışma konusu olmuştur. Türk edebiyatını ne zamandan başlatmak gerektiği mevzuu tartışılan meselelerin başında gelmiştir. Bir diğer mesele ise, Türklerin yayıldıkları coğrafi alanın büyüklüğü sebebiyle, temas ettikleri çok farklı kültürlerin ve dolayısıyla etkisi altına girdikleri dinler ile felsefelerin Türk edebiyatı üzerindeki etkilerini layıkıyla tahlil edip anlayabilmek olmuştur. 19. yüzyılın sonlarından itibaren ve bilhassa 20. yüzyıl boyunca, Türk dünyasında meydana gelen siyasi gelişmeler neticesinde, Türk edebiyatının eskiye nazaran çok daha fazla çeşitlilik ve bölünmüşlük arz etmesi, edebiyat tarihçisinin işini oldukça zorlaştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat Tarihi, Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Medeniyeti, Edebî Devirler, Türk Dünyası.

Abstract:

It has been a matter of discussion whether it is possible to write a complete history of Turkish literature since the first day the subject of writing a history of the Turkish literature has been brought to the agenda of Turkish men of letters. The date, which the Turkish literature should be started with, has been one of the main controversial issues. Another issue has been to analyze and understand adequately the extend of the influence of different cultures and consequently religions and philosophies on Turkish literature, which has been entailed by the mightiness of the geographical area on which the Turks live. The fact that, when compared to the past, the Turkish literature poses much more diversity and disunity as a result of political developments since the end of the 19th century and particularly during the 20th century complicates the issue further for the historian of Turkish literature.

Key words: History of Literature, History of Turkish Literature, Turkish Civilization, Literary Periods, The Turkic World.

---

* Yrd. Doç. Dr., GİRNE Amerikan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Bölümü – Girne / K.K.T.C. gokceyükselen_abdurrazak@hotmail.com

GİRİŞ

Türk edebiyatında, Ömer Faruk Akün'ün (1990, s. 12) ifadesiyle “edebiyat tarihi fikrinin ilk şuurlu temsilcisi” olan Prof. Dr. Fuat Köprülü'den beri noksatsız bir “Türk Edebiyatı Tarihi” yazmanın mümkün olup olmadığı tartışma konusudur.

Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün de ifade ettiği gibi “edebiyat tarihi umumiyetle tarihin – daha açık ifade ile de medeniyet tarihinin – en mühim bir kısmıdır” (Köprülü, 1980, s. 1). Ancak Türkler gibi, bilinen uzun tarihleri boyunca, Avrasya ve hatta Afrika'yı da içine alan büyük bir coğrafyada Uzak Doğu, İslam ve Batı medeniyetleri olmak üzere en az üç medeniyetin tesiri altında kalmış bir milletin edebiyat tarihini oluşturmak hiç de halledilmesi kolay bir mesele değildir. Hele bir de bilinen dört bin yılın en az iki bin beş yüz yılına ait edebî mahsullerin yazılı gelenekten yoksun bir kültürün ürünü olduğu düşünülürse, meselenin zorluğu daha ciddi bir şekilde ortaya çıkacaktır. Bu şifahi kültür, Türk edebiyatı tarihinin hangi devirden başlatılacağı sorusunu neredeyse cevapsız bırakarak daha işin bidayetinde edebiyat tarihçisini adeta çıkmaza sokmaktadır¹. Ahmet Kabaklı, kapsamına rağmen, ‘Türk Edebiyatı’ isimli eserine, tam da bu zorluklar sebebiyle ‘Türk Edebiyatı Tarihi’ adını veremediğini eserin önsözünde ifade etmektedir (Kabaklı, 1994, s. 1).

Türklerin tarih boyunca sürdürdükleri cihangirane hayat tarzının köklü bir yazılı geleneğin oluşmasına mani olduğu düşünülebilir. Takdir edilecektir ki Türk tarihi ile mukayese edildiği zaman, çok kısa sayılabilecek bir sürede ve Türk coğrafyası göz önüne alındığında, çok küçük addedilebilecek bir coğrafyada tekamül etmiş olan İngiliz edebiyatında bile - Taine'in tespit ettiği gibi - hususi ve daimî bir tefekkür tarzı ve kitabet mevcut değildir (Köprülü, 1989, s. 22). Kendi tarihinin uzunluğu ile kıyaslandığı zaman, yazılı kültürle nisbeten geç tanışmış addedilebilecek Türk edebiyatının bir diğer sorunu da, kapladığı sahanın büyüklüğü bakımından siyasi ve medeni ayrılıklara maruz kalarak lehçe farklılıklarına uğraması, aradaki medeni ve edebî irtibatı kaybetmemekle² birlikte ekseriyetle birbirinden müstakil bir

¹ Mesela Agâh Sırrı Levend, “...Türk edebiyatı tarihi de Türkçe ilk yazının yazıldığı tarihten başlar” diyerek Türk edebiyatı tarihini Göktürk devrinde başlatmayı münasip görür (Levend, 1998, s. 17). Vasfî Mahir Kocatürk ise, tercümelemleri Çin kaynaklarında mevcut olan Hun dönemine ait birkaç şiir ve türkü misali verdikten sonra, Göktürk devri metinlerine yoğunlaşmaktadır (Kocatürk, 1964, s. 7-11). Oysa Köprülü, eserini, “Eski Türk veya Hiyung-nu Dairesi” dediği Saka ve Orta Asya Hun devirlerine ait destanlarla başlatmaktadır (Köprülü, 1980, s. 47). Köprülü'nün talebesi Nihad Sâmî Banarlı'nın ve Cevdet Kudret'in de Türk edebiyatını Saka destanları ile başlattığı görülmektedir (Banarlı, 1971, s. 11; Kudret, 1995, s. 16). Nitekim Timurtaş, “Türk edebiyatının balangıcı için belirli bir tarih öne sürmek mümkün değildir. Türk tarihi gibi, Türk edebiyatının da ne zaman başladığı belli değildir” derken aslında bu meselenin ne kadar müşkül bir sorun olduğunu sarıh bir şekilde ortaya koymaktadır (Timurtaş, 1997, s. 1).

² Osmanlı sahası Türk edebiyatı ile Orta Asya Türk edebiyatı arasındaki irtibata en güzel örneği, Ali Şir Nevai'nin Osmanlı edebiyatına etkisi teşkil eder. Bu tesirin ayrıntılı bir incelemesi için şu çalışmaya bakılabilir: (Çetindağ, 2006).

hayal tekamülü takip etmesidir. Bu tekamül neticesindedir ki; zaman zaman birbirine tesir etmekle birlikte, birbirine komşu sayılabilecek üç ayrı coğrafyada, müstakil Anadolu – Osmanlı sahası Türk edebiyatı, Azerbaycan edebiyatı ve Çağatay edebiyatı meydana gelmiştir.

1. TÜRK EDEBİYATININ DEVİRLERİ MESELESİ

Bu şumullü ve meçhullüklerle dolu edebiyatın tarihini kaleme alırken, herhalde atılacak ilk adım, Türk edebiyatının ana hatları ile devirlerini tespit etmek olacaktır ki; bunları Prof. Dr. Köprülü'nün yaptığı gibi (Köprülü, 1980, s. 5); İslamiyet'ten evvel Türk edebiyatı, İslam medeniyeti tesiri altında Türk edebiyatı ve Avrupa medeniyeti tesiri altında Türk edebiyatı şeklinde taksim etmek mantık hudutları içerisinde görülmektedir. Zaten Köprülü'den sonra Türk edebiyat tarihi ile meşgul olan edebiyat tarihçileri de, umumi olarak bu taksimata sadık kalmışlardır (Timurtaş, 1997, s. 3; Levend, 1998, s. 25; Kudret, 1995, s. XV). Ancak bu tasnif, mantık hudutları dahilinde olduğu kadar muğlaktır da. Zira bu devrî taksimat kendi içerisinde birçok farklı kültür dairelerini barındırmaktadır.

1.1. İslamiyetten Önceki Devir

Mesela İslamiyet'ten önce Türk edebiyatı olarak adlandırdığımız devrede, Sibiry'a'dan İç Asya'ya kadar uzanan bir sahada, Göktürk ve Eski Uygur lehçelerinde eser verilmiştir. Göktürk lehçesinde verilen eserler, Göktürk alfabesi denilen bir yazı sistemi ile, Çin tesiri görülmekle beraber, özgün sayılabilecek bir Türk felsefesi ile yazılmıştır. Eski Uygur lehçesi ile yazılan eserler ise, Göktürk alfabesine ilaveten, Manihey, Soğdak, Uygur, Brahmi, Tibet ve Süryani alfabeleri ile Manicilik, Burkancılık, Brahmicilik ve Hristiyanlık dolayısı ile Çin, Hint, Tohar, Soğdak, Tibet ve Orta Doğu kültürlerinin tesirleri altında meydana getirilmiştir³. Görülmektedir ki Türk edebiyatının bu ilk ve en iptidai sayılabilecek devresi ile iştigal edecek edebiyat tarihçisi bile, yedi yazı sistemini, dört dinin hayat felsefesini ve geniş bir coğrafyanın çok farklı kültürlerini tanımak ve hazmetmek durumundadır.

1.2. İslam Medeniyeti Tesiri Altındaki Devre

Durum İslam medeniyeti tesiri altındaki Türk edebiyatı için de bundan pek farklı değildir. Bu devrede, Uygur yazısı, zayıf bir şekilde de olsa, uzun süre varlığını sürdürebilmekle beraber genel olarak Arap alfabesi hakim olmuştur. Ancak Hakaniye Türkçesi de denilen Karahanlı Türkçesi, Harezmi Türkçesi, Kıpçak Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi gibi yedi ayrı yazı dilinde, Kaşgar'dan Bosna'ya, Altınordu sahasından Kuzey Afrika'ya kadar uzanan

³ Çeşitli alfabelerle ve farklı kültürlerin tesiri altında verilmiş Eski Uygur devri Türk edebiyatının örneklerine ve bu devir Türk edebiyatı hakkında ayrıntılı bilgi için şuraya bakılabilir: (Ercilasun, 2005, s. 217-287).

bir sahada eserler verilmiştir. Bir edebiyat tarihçisinin Nesimî, Fuzulî ve bilhassa Nevaî'yi okuyup anlayabilecek filolojik donanıma sahip olmadan ve bu sanatkârların mensubu bulunduğu edebî sahaları tesiri altında bulunduran medeni ve felsefi amilleri bilmeden eksiksiz bir edebiyat tarihi yazması mümkün görünmemektedir. Bu devrede, coğrafi uzaklıktan kaynaklanan lehçe farklılıklarının yanında zümrevi edebiyatlar da girift bir mevzu teşkil etmektedir. Mesela, hem Köprülü'nün hem de Agâh Sırrı Levend'in işaret ettiği (Köprülü, 1980, s. 3-4; Levend, 1998, s. XVI) gibi, sadece bu dönemdeki Anadolu Türklüğünün edebiyatına göz atılacak olursa, fikir ve zevk seviyeleri cihetiyle birbirinden oldukça farklı sınıfların ve meslek – mezhep zümrelerinin var olduğuna şahit olunur. İlk bakışta, umumi bir hayat ve medeniyet çerçevesinde görülebilecek bu cemiyetin, dikkatlice tetkik edildiği zaman, içerisinde birçok sınıf farkını barındırdığına şahit olunmaktadır. Okuma yazma nimetinden yoksun, bedii ihtiyacını halk edebiyatı mahsullerinden tatmin eden bir köylü; klasik edebiyat tesiri altında kalmış derviş-âşıkların manzumelerini dinleyen veya okuyan bir derviş veya yeniçeri; Arap ve Acem edebiyatlarının bütün inceliklerine vakıf, belki uzun süre medresede Arapça eğitim görüşü için öz dilini küçümseyen bir medrese veya saray mensubu, hâliyle birbirlerinden çok farklı bedii zevklere sahiptiler ve dünyaya bakışlarında derin farklılıklar mevcuttu. Hatta aynı bedii zevklere sahip olmakla birlikte, devlet merkezinde padişah sarayları, devlet büyüklerinin konakları; vilayetlerde şehzade sarayları, paşa ve bey konakları gibi resmî veya yarı resmî ortamlarda ürünler vermiş edebiyatçılar ile şura meclisleri, dükkanlar veya meyhaneler gibi gayriresmî ve hususi şartları haiz muhitlerde toplanan edipler arasında da üslup ve telakki farklarının olması gayet muhtemeldir⁴. Melamilik, Mevlevilik, Hurufilik, Bektaşilik v.s. gibi mahiyetleri ve gelenekleri birbirinden ayrılan çeşitli tarikatların mensupları ve çeşitli meslekî zümrelerin erbabı ise, kendilerine mahsus zümrevi edebiyatlar meydana getirmişlerdir⁵. Bu devirle meşgul olacak edebiyat tarihçisine mesai yaptırarak bir diğer mesele de, çeşitli amiller neticesinde ortaya çıkmış olan edebî üsluplar meselesidir. Mesela yine Osmanlı sahası Türk edebiyatından misal verilecek olursa, 17. yüzyılda ortaya çıkmış olan Sebki Hindî ve Hikemî şiir telakkileri bu duruma güzel örnekler teşkil etmektedir⁶. Bu devri tetkik edecek edebiyat tarihçisinin karşı karşıya olduğu girift durumu ifade etmek için daha fazla misale lüzum olmasa gerek⁷.

⁴ Osmanlı sahası Türk edebiyatındaki edebî muhitler hakkında ayrıntılı bilgi için şuraya bakılabilir: (İpekten, 1996).

⁵ Mevlevilik, Melamilik, Hurufilik ve Bektaşilik gibi tarikatların Türk edebiyatı üzerindeki tesiri için şuraya bakılabilir: (Levend, 1984, s. 52-69).

⁶ 17. yüzyıl Osmanlı sahası Türk edebiyatındaki edebî üsluplar hakkında ayrıntılı bilgi için şuraya bakılabilir: (Mengi, 2007, s. 197-223).

⁷ Bu iki devir boyunca, yukarıda zikredilen alfabeler dışında, Grek, Ermeni, Kiril ve hatta Latin alfabeleri ile de Türkçe eserler verildiği dikkate alınır, durumun giriftliği daha iyi anlaşılacaktır.

1.3. Avrupa Medeniyeti Tesiri Altındaki Devre

Avrupa medeniyeti tesiri altındaki Türk edebiyatı ile meşgul olacak edebiyat tarihçisini ise bambaşka zorluklar beklemektedir. Bu devir hakkında yazacak araştırmacının Türk edebiyatının tesiri altında kaldığı Batı edebiyatlarından en azından Fransız edebiyatına ve romantizm, realizm, naturalizm vs. gibi edebiyattaki Batı mahreçli felsefî telakkilere aşına olması gerekmektedir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Modern Türk Edebiyatı" olarak adlandırdığı (Tanpınar, 2000, s. 104) ancak daha sonra umumiyetle "Yeni Türk Edebiyatı" denilmesi âdet hâline gelmiş⁸ bu devri, edebiyat tarihçisi için zor kılan sadece Batı edebiyatı ve tefekküründen etkilenmiş olması değildir elbette. İster Batı mahreçli olsun, ister Doğu tesirinde olsun, ya da isterse millî saiklerle meydana gelmiş olsun, bu devirde Türk edebiyatında tesir sahası bulmuş çeşitli akımlar da edebiyat tarihçisinin mesaisini oldukça müşkül hâle getirmektedir. Tanpınar, bütün bunlara bir de "dil değişimi ve bu değişimin doğurduğu meseleler"i ilave etmektedir (Tanpınar, 2000, s.105). Bu devrin edebiyat tarihçisinin sahip olması elzem olan bir diğer meleme de geçmişteki eserler için kendi devrinin değer ölçüsünü kullanmadan eserleri kaleme alındıkları devrin sanat ölçüsüyle yargılayabilme, yani tarihî zevkini kullanabilme kabiliyetidir. Zira Namık Kemal'in 'Vatan Yahut Silistre' ya da Hamid'in 'Tarık' piyesleri bugünün sanat ölçüleri ile pek büyük bir kıymete sahip değildirler. Onları kaleme alındıkları devirdeki benzerleri ile kıyaslayarak erken Türk tiyatro eserleri olarak kabul etmek ve devirlerinin fizikî, sosyal şartlarını göz önüne alarak değerlendirmek gerekir. İşte İnci Enginün'ün de ifade ettiği (Enginün, 2002, s. 10) gibi, Köprülü, sistemli Türk edebiyatı tarihi çalışmalarını, Batı tesirinin Türk edebiyatında kendini iyice hissettirdiği bu devirde başlatmıştır. Köprülü'nün bu alanda gerçekleştirdiği çalışmalar sonrasında da, Türk edebiyatında meydana gelen gelişmeler, eskiye nazaran daha az girift değildir. Bu dönemde, edebiyata katkıda bulunan isimlerin çokluğunun yanında, içtimai ve siyasi amiller olarak hülasa edilebilecek sebepler (Enginün, 2002, s. 11-12), edebiyat tarihçisinin işini zorlaştıran unsurların başında addedilebilir.

Zikredilen halledilmesi pek meşakkatli bu sorunların yanında, şüphesiz, son devir Türk edebiyatı ile meşgul olacak edebiyat tarihçisini en fazla zorlayacak mesele, yukarıda da belirtildiği gibi, tarihî tekamülü boyunca ana hatlarıyla üç ayrı sahada gelişme gösteren Türk edebiyatının, son yüz elli yılın değişik safhalarında, pek çok farklı sahaya bölünmüş olmasıdır. Ali İhsan Kolcu'nun Türkiye dışındaki çağdaş Türk dünyası

Tarihî süreç içerisinde, Türkçenin yazımı için kullanılan alfabeler ve bu alfabelerle verilmiş örnekler için şu esere bakılabilir: (Tekin, 1997).

⁸ Kenan Akyüz (tarihsiz) misalinde görüleceği üzere, "Modern Türk Edebiyatı" adlandırmasını devam ettirenler olduğu gibi genel olarak "Yeni Türk Edebiyatı" adı yerleşmiştir: (Ercilasun, 1997; Kolcu, 2004a, s. 26; Yıldız, 2006, s. 27).

edebiyatını yirmi dört ayrı başlık altında tasnif ettiğini (Kolcu, 2004b) ifade etmek veya Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından neşredilen ‘Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi’nin hacmini akla getirmek bu konunun zorluğunu ortaya koymak açısından yeterli olacaktır. Türk edebiyatının son bir buçuk asırda bu kadar farklı kollara ayrılmış olmasını iki sebebe bağlamak mümkün görülmektedir. Evvela, geçmişte tek edebiyat geleneğine bağlı kalmış sahaların kendi aralarında bölündüğüne şahit olmaktayız. Mesela, yine Osmanlı sahası Türk edebiyatından misal verilecek olursa, geçmişte Osmanlı Türk edebiyatı ürünlerinin verildiği Yunanistan, Bulgaristan, Kıbrıs, Romanya, Makedonya ve Kosova gibi ülkelerdeki Türk edebiyatları günümüzde ayrı birer edebiyat olarak telakki edilmektedir. Benzer durumlar, hatta daha kati şekillerde, geçmişte Azerbaycan ve Çağatay edebiyatlarının geliştiği coğrafyalar için de geçerlidir. İkinci sebep olarak ise, geçmişte yazılı edebiyata sahip olmayan veya başka dillerde edebî mahsuller vermiş Türk halklarının son bir buçuk asırda, çeşitli amiller neticesinde, müstakil edebiyatlar meydana getirmiş olmalarıdır. Gagavuz, Çuvaş, Hakas, Altay, Tuva veya Yakut Türk edebiyatları bu meyanda addedilebilir.

2. YAPILMASI GEREKENLER

Bu basit göz gezdirme bile ortaya koymaktadır ki Türk edebiyatının tam bir tarihini meydana getirebilmek için, edebiyat tarihçisi, büyük bir coğrafyada uzun bir zaman dilimi içerisinde geçerlik bulmuş birçok dinî - felsefi cereyana, bu coğrafyada kullanılmış hemen hemen bütün yazı sistemlerine ve bu yazı sistemleriyle yazıya geçirilmiş lehçelere, Türk hayatını tesiri altına almış bu coğrafyada mevcut neredeyse bütün tarihî ve asri, kültürel ve medeni mevcudiyete aşına olmak durumundadır. Lisaniyat, felsefe, içtimaiyat, ilahiyat, tarih, biyografya, bibliyografya ve bilhassa medeniyet tarihi vb. disiplinlerin yardımı olmadan bir Türk edebiyatı tarihinin meydana getirilmesi mümkün görünmemektedir. Bu kadar şumullü bir mesai için de bir ön hazırlık evresi şarttır. Bu ön hazırlık aşamasında Türk edebiyat tarihinin kaynağı olan eski tezkireler ve biyografya ile ilgili türlü eserlerin saptanması, bibliyografya hizmetini görecektir olan yerli kütüphanelerin katalogları ve yabancı kütüphanelerdeki Doğu yazmaları kataloglarının incelenmesi, yabancı kütüphanelerde bulunan tek nüshaların mikrofilmlerinin ya da tıpkıbasımlarının elde edilmesi, gözden geçirilerek eserlerin tarihî sıraya göre tasnif edilmesi, Türk edebiyatı tarihinin başlıca sorunları ve tanınmış yazarlarla belli başlı eserleri hakkında yazılmış yerli monografilerin ve yabancı Türklükbilimcileri tarafından yazılan inceleme ve araştırmaların saptanıp elde edilmesi, Türk edebiyatı tarihi adı altında meydana getirilmiş olan yerli ve yabancı eserlerle Türk edebiyat tarihiyle ilgili yazıların toplanıp envanterinin çıkarılması, Türk kültürüne kaynaklık eden Arapça ve Farsça telif edilmiş olan eserlerin saptanması gerekmektedir.

3. SONUÇ

Ön hazırlık evresi dahi bu kadar zahmetli bir mesai gerektiren bir işin tek kişi tarafından yapılamayacağı ortadadır. Böyle bir edebiyat tarihi vücuda getirmek, ancak bu geniş sahayı aynı ölçütlerle tarayabilecek yani bir “ekol” oluşturacak ve belki nesiller boyu sürecek bir çalışmanın neticesinde mümkün olacaktır. Sarıh bir şekilde meydandadır ki her şeyden evvel bu ekolün nüvesini teşkil edecek bilim adamlarını yetiştirmek gerekmektedir.

Türk edebiyatını eksiksiz bir şekilde ortaya çıkarabilmek, ancak Türk medeniyet tarihini tahlil edebilecek, farklı coğrafyalarda Türk medeniyetini ve dolayısıyla edebiyatını tesiri altına almış çeşitli dinî ve felsefi cerayanları tetkik edip anlayabilecek ve bu mesaiyi yürütebilecek filolojik ve entellektüel donanıma sahip olacak şekilde yetiştirilmiş bu bilim adamlarının aynı insiyak, aynı üslup ve aynı bakış açısı ile Türk edebiyatını incelemesi neticesinde mümkün olabilecektir.

Şüphesiz, muazzam bir mesai gerektirecek bu sürecin önündeki en çetrefilli meselelerden biri, belki de birincisi, Türk dünyasının bugün içinde bulunduğu çok parçalı dil manzarasıdır. Son yüz elli yılda, farklı lehçelerde ve neredeyse birbirinden bağımsız bir şekilde gelişmiş olan Türk edebiyatlarının bütünleştirici tarihini tek bir lehçede yazmak, günümüzde Türk dünyasında edebiyatla iştigal eden gerek edebiyatçıların gerekse akademisyenlerin dünya algılarındaki farklılıklar da dikkat nazarına alındığı takdirde, hemen hemen imkansız görünmektedir. Günümüz itibarıyla, böyle bir teşebbüste, çalışmanın hangi Türk lehçesinde yapılması gerektiği bile büyük bir sorun teşkil edecektir.

Herhalde, hâlihazırda yapılması en akla yakın olan, Türk edebiyatının her şubesinin etkin ve yetkin kişilerinin bir araya gelerek ortaya çıkarılacak Türk edebiyatı tarihinin yazım ilkelerini kararlaştırdıktan sonra, her Türk topluluğunda aynı yaklaşımla yerel lehçelerde edebiyat tarihlerinin yazılması olacaktır. Yerel lehçelerde edebiyat tarihlerinin oluşturulmasından sonra, her sahada meydana gelecek çalışmalar, diğer lehçelere aktarılarak farklı lehçelerde de olsa bütün bir Türk edebiyatı tarihinin ortaya çıkması sağlanabilecektir. Ancak daha evvel de zikredildiği gibi bu işin en müşkül ve en çok dikkat edilmesi gereken ciheti, yapılacak çalışmaların aynı ilkeleri temel alması olacaktır. Bilhassa, günümüzde birbirinden bağımsız edebiyatlar manzarası arz eden çeşitli coğrafyalardaki Türk edebiyatlarının geçmişte ortak menbalardan beslendiği ve daha eski devirlerde ise aynı menşeyi paylaştığı unutulmamalıdır. Birbirinden ayrılan Türk edebiyat sahalarının ise, Çağatay edebiyatının Osmanlı edebiyatı üzerindeki tesiri örneğinde görüleceği üzere, zaman zaman birbirini etkilediği de unutulmaması gereken bir diğer meseledir. Zira, bu hususlara dikkat edilmeden müşterek edebî mazinin tekrar inşa edilmesi mümkün görülmemektedir. Bilakis, birleştirilmiş Türk edebiyatı tarihinin meydana çıkarılmasında, bir basamak teşkil etmesi gereken münferit edebiyat

tarihlerinin yazımı sürecinde bu hususlara dikkat edilmemesi, bu meşakkatli uğraşı boşa çıkaracağı gibi, durumu daha da karmaşık hâle getirecektir.

KAYNAKLAR

- Akün, Ö. F. (1990). Bir Türk Edebiyatı Tarihi Yazmak Mümkün müdür? *Dergâh*, (1), 12-13, 18-19.
- Akyüz, K. (tarihsiz). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, 1860-1923*. İstanbul: İnkilâp Kitabevi.
- Banarlı, N S. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* (C. 1). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Çetindağ, Y. (2006). *Ali Şîr Nevâî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi*. Ankara: T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Enginün, İ. (2002). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* (3. Basım). Ankara: Dergâh Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2005). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyula Türk Dili Tarihi* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, B. (1997). *Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (1996). *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kabaklı, A. (1994). *Türk Edebiyatı* (C. 1) (9. Baskı). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Kocatürk, V. M. (1964). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Edebiyat Yayınevi.
- Kolcu, A. İ. (2004a). *Tanzimat Edebiyatı 1 – Şiir* (2. Basım). Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2004b). *Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- Köprülü, M. F. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi* (2. Basım). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Köprülü, M. F. (1989). Türk Edebiyatı Tarihi'nde Usûl. *Edebiyat Araştırmaları I* (3. Basım) içinde (3-47). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kudret, C. (1995). *Örneklî Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Levend, A. S. (1984). *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar* (4. Basım). İstanbul: Enderun Yayınları.
- Levend, A. S. (1998). *Türk Edebiyatı Tarihi 1* (3. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mengi, M. (2007). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi: Edebiyat Tarihi – Metinler* (13. Baskı). Ankara: Akçağ.
- Tanpınar, A. H. (2000). Türk Edebiyatında Cerayanlar. *Edebiyat Üzerine Makaleler* (6. Baskı) içinde (104-129). Ankara: Dergâh Yayınları, Ankara.
- Tekin, T. (1997). *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*. Ankara: Simurg.
- Timurtaş, F. K. (1997). *Tarih İçinde Türk Edebiyatı* (4. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Yıldız, S. (2006). *Tanzimat Dönemi Edebiyatı* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.